

5. Regulation (EU) 2016/679 of the European parliament and of the council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).
URL: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>.

6. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

7. Климчук О.В. Сучасні процеси розвитку в Україні інформаційних систем і технологій в управлінні підприємствами. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Ред. колегія О.С. Волошкіна та ін. Київ: ІТТА, 2021. С. 199-201.

Юськов Д. С.,
*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ЗАМОВНИКИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ (В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ)

Громадянське суспільство та його інститути є важливим суб'єктом вироблення та реалізації публічної політики у демократичній державі. Поряд з органами державної влади та органами місцевого самоврядування вони, як і інші актори публічної політики, беруть безпосередню участь у публічному регулюванні різних сфер суспільного життя. Як вважають В. Кононенко та С. Лапшин «патерналістський принцип державного управління в сучасних

умовах доповнюється саморегуляцією суспільства. Все частіше об'єднання громадян виконують функції, які, як правило, відносилися до сфери відповідальності державного сектору» [9]. Цілком погоджуємося з окремими авторами, які стверджують, що роль громадянського суспільства полягає як у демократичній легалізації дій держави, так і опору дій державі, що шкодять розвитку суспільства [1, с. 133].

В реалізації права на освіту в демократичній державі інститути громадянського суспільства беруть участь не тільки як один з елементів концепції державно-громадського управління, а й виступають замовниками освітніх послуг. На жаль, в сучасних умовах існує величезний розрив між міжнародними правовими зобов'язаннями країн щодо забезпечення загальної безплатної та якісної освіти та реальністю забезпечення такої освіти для всіх. Саме тут громадянське суспільство відіграє вирішальну роль, де воно є важливим учасником процесів соціальної підзвітності та слідкує за ефектом створення рівності та за ефективністю політики в сфері державної освіти [2]. Водночас ми підтримуємо тезу, яка запропонована у «Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2016 р.), що «громадська складова в управлінні освітою інституційно не розвинута, що не дає громадськості відповідально й ефективно впливати на стан освітянських справ» [5, с. 18].

Однак міжнародна спільнота активно пропагує залучення інститутів громадянського суспільства до співпраці із закладами вищої освіти. Так, авторитетна міжнародна організація та спеціалізована структура Організації Об'єднаних Націй (ООН) ЮНЕСКО, яка серед інших завдань відповідає за співпрацю своїх членів-держав у галузі освіти, наголошує на необхідності взаємодії та партнерських стосунків із різними категоріями стейкхолдерів для виконання соціальної ролі вищої освіти. У підсумковому документі Міжнародної конференції у 2009 р. (World Declaration on Higher Education, 2009, WCHE2009),

яка була проведена ЮНЕСКО, було зазначено, що «вищій освіті належить створити взаємовигідні товариства (партнерства) з громадами і громадянським суспільством для полегшення обміну і передачі знань», що своєю чергою передбачає активну участь інститутів громадянського суспільства як стейкхолдерів розвитку вищої освіти.

Поряд з тим, варто зазначити, що в умовах формування демократичної держави, де економіка, як правило, базується на ринкових принципах, а освіта є товаром, який можна вигідно продати, роль інститутів громадянського суспільства зростає. Вони беруть безпосередню участь у визначенні фахівців, необхідних для розвитку суспільства. Інститути громадянського суспільства стають важливим суб'єктом суспільного замовлення освітніх послуг, оскільки бізнес, у тому числі й освітній бізнес, спрямований переважно на отримання прибутку, а не стільки на задоволення суспільних запитів. Саме громадянське суспільство, через гнучкість і здатність до адаптації, стає все більш цінним перед формуванням нових викликів. У цих умовах інститути громадянського суспільства мають стати суттєвою ланкою забезпечення співпраці суспільства з державою, у тому числі через забезпечення їх доступу до управління освітою, але це своєю чергою можливе за умови формування у державі «соціального партнерства як феномену демократії» [5, с. 18]. Вважаємо, що тут у пригоді має стати досвід США, де роль інститутів громадянського суспільства є надзвичайно важливою. Їх функції зводиться не тільки до замовлення освітніх послуг, а й включають проведення різноманітних заходів:

- досліджень сфери освіти;
- надання грантів учням, вчителям та школам;
- надання освітніх послуг;
- захист прав та свобод учасників освітнього процесу;
- впровадження окремих навчальних практик;
- вплив на громадську думку або лобіювання тощо [6, с. 18].

Якість освіти має безпосередньо відповідати запитам суспільства. Так у Законі України «Про вищу освіту» вказано, «якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та / або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам *заінтересованих сторін і суспільства* (виділено автором), що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості» [3].

Забезпечення якості освіти є важливим елементом надання освітніх послуг. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» «система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти» [3]. Згідно із вказаним нормативно-правовим актом до складу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти обов'язково мають входити три особи, які обираються з-поміж представників всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців (ст. 19) [3]. Отже, представники інститутів громадянського суспільства представники інститутів громадянського суспільства з одного боку безпосередньо впливають на роботу Національного агентства, з іншого – безпосередньо мають вплив на якість освіти у закладах вищої освіти через залучення до процедур оцінювання якості освітніх програм.

Згідно з статтею 41 Закону України «Про освіту» (2017 р.) інститути громадянського суспільства можуть залучатися до забезпечення якості освіти через такі інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості освіти: громадську акредитацію закладів освіти, зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, моніторинг якості освіти, громадський нагляд [7]. До того

ж Закон прямо зобов'язує заклади вищої освіти здійснювати свою діяльність на принципах прозорості та інформаційної відкритості. Вони «формують відкриті та загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність та оприлюднюють таку інформацію» [7].

Важливим інструментом впливу інститутів громадянського суспільства на забезпечення реалізації права на освіту є участь інститутів громадянського суспільства у формуванні програмних компетентностей та результатів навчання освітніх програм, які дають право на присудження чи присвоєння визначеної освітньою програмою освітньої або освітньої та професійної кваліфікації; визначенні переліку освітніх компонентів, їх логічної послідовності; пропозицій щодо вибіркового освітніх компонентів програми, участь в акредитації програми як стейкхолдерів тощо. Вважається, що обидва суспільні актори, ЗВО та ГО, виконують схожу функцію – сприяють суспільному прогресу та здійсненню соціально-економічних, культурно-політичних, просвітницьких, технологічних та інших трансформацій за допомогою різних способів та практик [4, с. 102]. Помінова І. І., Зарецька Л. М. вважають, що «громадські організації виступають сьогодні важливим суб'єктом, який контролює якість навчального процесу, рівень знань випускників і їх відповідність запитам сучасного ринку праці й надає пропозиції щодо постійного вдосконалення кожного актора та їх взаємодії» [8, с. 10]. Тому, налагодження вигідного партнерства потрібно і громадянському суспільству, і закладу освіти, і суспільству та державі загалом.

Отже, роль та значення інститутів громадянського суспільства в реалізації права на освіту є надзвичайно важливими. В умовах демократичної держави вони виступають не тільки учасниками формування та реалізації публічної політики у сфері вищої освіти, а і є замовниками освітніх послуг як посередник між трьома макросередовищами: суспільством – державою – бізнесом. Вважаємо, що прямими завданнями громадянського суспільства у

цьому контексті є вплив на підготовку кваліфікованих фахівців, які забезпечать соціальні інтереси суспільства та будуть вигідними як державі, так і бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Kononenko, V., Yaremenko, O., Zinko, Y., Lapshin, S., & Ostapenko, O. (2023). Formation of civil society in Ukraine in the post-soviet period. *Amazonia Investiga*, 12(65), 131-140. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.65.05.13>.
2. Bente Sørensen. The role of civil society in ensuring education for all. *Education Out Loud*. URL: <https://educationoutloud.org/role-civil-society-ensuring-education-all>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Трима К. Міжнародний дискурс щодо співпраці закладів вищої освіти та громадських організацій у сфері вищої освіти. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство». 2019. Вип. 2 (8). С. 102-107.
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с.
6. Аналітична записка «Порівняльний аналіз моделей державно-громадського управління середньою освітою в США та Україні. Department For State. Center for educational initiatives. Європейський діалог. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2021/01/Porivnyalniy-analiz-modeley-derzhavno-gromadskogo-upravlinnya-serednoyu-osvitoyu-v-SSHA-ta-Ukrayini.pdf>.
7. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
8. Помінова І. І., Зарецька Л. М. Роль інститутів громадянського суспільства в розвитку вищої освіти. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 4. С. 8-13.

9. Кононенко В. В., Лапшин С. А. Громадянське суспільство та держава: співвідношення в публічному управлінні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1713>. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.8.1.

Задворний А.О.,

*магістрант спеціальності «Менеджмент в юридичній діяльності»
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського*

Науковий керівник: Климчук О.В.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Господарська діяльність будь-якого підприємства в ринкових умовах пов'язана із постійною розробкою, прийняттям та подальшою реалізацією управлінських рішень. Саме від вчасності, професійності та компетентності менеджера під час прийняття управлінських рішень у різних ситуаціях буде залежати поточна та перспективна конкурентоспроможність підприємства, ефективність його подальшого функціонування та зростання прибутковості. Відтак, окреслена ситуація викликає значний інтерес до проблематики забезпечення якісних підходів у процесі розробки та прийняття управлінських рішень, що в кінцевому рахунку буде загалом визначати ефективність використовуваної системи менеджменту в підприємницькій діяльності.

Світова економічна практика вказує на той факт, що у більшості випадків запровадження системного переходу до приватної власності та підприємницької діяльності створює передумови для прийняття найефективніших управлінських